

УДК 351.743 (477)

Джафарова Олена В'ячеславівна,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри адміністративної діяльності ОВС

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЯК ВИДУ ДОЗВІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Розвиток України як правової, демократичної та європейської держави вимагає перегляду системи державного управління, його органів та відповідних функцій, які закріплені за ними. Особливої уваги в цьому аспекті набуває питання видів дозвільної діяльності органів публічної адміністрації, оскільки обсяги останньої свідчать, що вона в більшості випадків складає основний зміст публічно-сервісної діяльності.

Як нами зазначалось в наших попередніх публікаціях дозвільну діяльність доцільно розглядати в широкому розумінні, оскільки в основу останньої покладено правовий інструментарій, який надає можливість реалізувати фізичним та юридичним особам закріплені за ними права, в яких відображені певні рівні свободи. Тобто дозвільна діяльність виступає регулятором суспільних відносин, не перешкоджаючи в реалізації прав громадян, вона впорядковує суспільні відносини шляхом запровадження певних правил, обов'язкових для виконання. У широкому розумінні дозвільна діяльність включає такі напрямки (види): реєстрація; ліцензування; паспортизація; сертифікація; патентування (право інтелектуальної власності); процедура визнання; власне дозвільна діяльність; апостилізація, (консульська легалізація документів); акредитація; атестація; верифікація; стандартизація (технічне регулювання); квотування тощо. Зрозуміло, що кожен такий напрямок (вид) дозвільної діяльності має різні правові наслідки (отримання статусу, підтвердження статусу особи, підтвердження статусу предмета); свою процесуальну форму здійснення; суб'єкта здійснення та суб'єкта звернення; форму

документа; нормативно-правові засади тощо. Однак їх об'єднує той факт, що за допомогою останніх забезпечується впорядкування суспільних відносин, підтримання балансу інтересів індивідуума, суспільства і держави та забезпечення як особистої безпеки осіб, так і національної безпеки в цілому.

Зупинимося на розгляді окремих видів дозвільної діяльності, які нами були виокремлені, і викладемо додаткову аргументацію щодо їх правової природи.

Сьогодні на сторінках наукової літератури розгортаються жваві дискусії щодо розмежування таких категорій, як ліцензування та власне дозвільна діяльність. Так, деякі вчені наголошують на необхідності розмежовувати ці категорії [1, с. 214–221], інші говорять про їх тотожність [2]. І це не випадково, оскільки ліцензія (licetia) – це слово латинського походження і перекладається як дозвіл; документ, що демонструє певний дозвіл [3]. Плутанини, на нашу думку, додає чинне законодавство, зокрема у законах України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» поняття «ліцензія» та «документ дозвільного характеру» вжито в однаковому значенні. Відразу зауважимо, що вести мову про ліцензування як правовий інструментарій, що регулює тільки відносини господарювання, сьогодні немає достатніх підстав. Ліцензування є правовим інструментарієм для урегулювання відносин у сфері інтелектуальної власності (виключна ліцензія, одинична ліцензія, невиключна ліцензія, примусова ліцензія, відкрита ліцензія, субліцензія), у сфері обігу зброї, у сфері виконання робіт протипожежного значення тощо.

В загальнозживаному розумінні ліцензування – це порядок надання дозволів на здійснення окремих видів діяльності спеціально уповноваженими на те державою органами. Нині багато говориться про необхідність зменшення адміністративних бар'єрів при отриманні документів дозвільного характеру, запровадження дерегуляційних заходів, одним з яких може стати лібералізація ліцензійного законодавства, яка передбачає заміну останнього на обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання. У загальному порядку дозвільний документ – це рішення органа публічної адміністрації, що є юридичним фактом для виникнення цивільно-правових відносин, однак, якщо мова йде про

обов'язкове страхування цивільної відповідальності (правочин здійснюється в сфері приватного права, характеризується певним рівнем свободи, однак здійснюється за рішенням держави), є елементом публічно-правового дозволу. Як приклад, можна навести страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що застосовується для безпеки дорожнього руху.

Таким чином, вважаємо, що ліцензування є одним із видів дозвільної діяльності, яке виражене у вигляді офіційного визнання державою за певними суб'єктами прав на провадження окремих, передбачених законодавством України, видів діяльності, визнання достатнього рівня професіоналізму і кваліфікації, а також здійснення контролю за фактично здійснюваними діями в інтересах особи, держави і суспільства [4, с. 151–152].

Проведений аналіз ліцензування як виду дозвільної діяльності органів публічної адміністрації в Україні свідчить, що остання складає зміст публічно-сервісної діяльності і вимагає перегляду як з позиції лібералізації чинного законодавства, так і шляхом застосування дерегуляційних та альтернативних інструментів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Юрьева Ю. С. Лицензирование – правовое средство обеспечения экономической безопасности России / Ю. С. Юрьева // Право и современность. – Вып. 3. – Ч. 1 – Саратов, 2008. – С. 214 – 221.

2. Шпомер А. Поняття, ознаки та функції ліцензування певних видів господарської діяльності в Україні / А. Шпомер // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 77–80.

3. Ліцензія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B7%D1%96%D1%8F>.

4. Джафарова О. В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні : питання теорії та практики : монографія / О. В. Джафарова. – Х. Діса плюс, 2015. – 688 с.